

Telegraful Român

FOAIE RELIGIOASĂ EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

MESAJUL DE ANUL NOU

adresat la posturile de radio și televiziune
de președintele țării,
Domnul **NICOLAE CEAUȘESCU**

largă sinteză a realizărilor poporului nostru în toate
sectoarele de activitate și a luminoaselor perspective
de viitor

La cumpăna dintre ani, Domnul Președinte Nicolae Ceaușescu a adresat întregii noastre națiuni îndătinatul mesaj — în care a înfățișat, succesele importante obținute în dezvoltarea economico-socială, în creșterea producției industriale, agricole, a venitului național, a avuției generale a patriei, în 1988.

Pentru toate mărețele realizări — întâiul bărbat al țării a adresat clasei muncitoare, țărănimii și intelectualității, tuturor cetățenilor Republicii Socialiste România, fără deosebire de naționalitate, cele mai calde felicitări și urări de noi succese în întreaga activitate de ridicare a patriei noastre pe noi culmi de progres și civilizație, de creștere a bunăstării materiale și spirituale a întregului popor, de întărire continuă a independenței și suveranității României.

Referindu-se la planurile și programele de dezvoltare economico-socială pe anul 1989, adoptate în marele forum democratic de la sfârșitul lunii noiembrie, în celelalte organisme democratice și în Marea Adunare Națională, președintele țării, Domnul Nicolae Ceaușescu le-a apreciat ca fiind judicioasă alcătuită și în măsură să asigure dezvoltarea și mai intensă a economiei naționale, realizarea unei noi calități a vieții și trecerea la un nou stadiu de dezvoltare a României.

„Acum hotărâtor este — a arătat Domnia Sa — să trecem cu toate forțele — din prima zi a noului an — la realizarea în viață a obiectivelor pentru anul viitor.”

„Să facem astfel încât în 1989 — anul când se împlinesc 45 de ani de la victoria revoluției de eliberare socială și națională, antifascistă și antilmperialistă... — să obținem cele mai bune rezultate în industrie, cea mai mare producție agricolă, să realizăm în bune condiții investițiile și progresul tuturor sectoarelor de activitate.

Intr-un spirit de profundă și competentă analiză a vieții politice, economice și sociale mondiale, președintele țării a apreciat că, pe ansamblu, „situația continuă să rămână complexă, contradictorie și gravă”. Speranțele popoarelor ca, în anul 1988, să se obțină noi pași importanți pe calea dezarmării nucleare și convenționale, pe calea destinderii și colaborării nu au fost împlinite. Au continuat și continuă experiențele nucleare. N-a fost stopată militarizarea Cosmosului.

Toate aceste situații impun ca încă la începutul noului an 1989, să fie intensificate lupta și acțiunile hotărâte ale tuturor forțelor realiste, progresiste, antiimperialiste, ale tuturor popoarelor pentru a determina o schimbare fundamentală în viața politică internațională, pentru încheierea unor noi acorduri și înțelegeri în problemele dezarmării, pentru oprirea oricăror experiențe nucleare, încetarea oricăror acțiuni de militarizare a Cosmosului și eliminarea totală, în mai multe etape a armelor nucleare, pentru începerea, în anul 1989, a tratatelor privind reducerea substanțială a armelor convenționale, realizarea unor acorduri privind eliminarea armelor chimice și reducerea radicală a cheltuielilor militare.

Dind expresie considerentelor României privind destinul și perspectivele de viitor ale continentului nostru, Domnul președinte Nicolae Ceaușescu a arătat:

„Ne pronunțăm pentru o Europă a colaborării egale între toate națiunile, pentru o Europă a științei, culturii și progresului economic și social, a bunăstării și fericirii fiecărei națiuni, o Europă unită în diversitatea orânduirilor sociale, a națiunilor libere și independente.”

Referindu-se la agravarea și în anul 1988 a situației țărilor în curs de dezvoltare, cauzată între altele și de creșterea datoriei lor externe, președintele țării a arătat că: „România se pronunță pentru o soluționare globală — în cadrul unei conferințe internaționale, sub egida Organizației Națiunilor Unite — a problemelor subdezvoltării, a realizării noului ordinii economice mondiale.”

În numele poporului român, președintele țării a adresat tuturor statelor și popoarelor lumii „chemarea pentru întărirea colaborării în vederea realizării dezarmării și asigurării păcii, pentru încheierea secolului al XX-lea cu înlăturarea definitivă a multor probleme grave și complexe care preocupă omenirea, pentru a intra în mileniul al 3-lea cu o perspectivă mai bună, fără teama dezastrului nuclear, din care să fie lichidată împărțirea lumii în bogați și săraci, și care să asigure o deplină egalitate și colaborare între toate popoarele, în scopul progresului lor economico-social, al făuririi unei vieți demne, civilizate, pentru toate națiunile.”

„România socialistă — a arătat în continuare Domnia Sa — este hotărâtă să acționeze cu toate forțele sale pentru dezvoltarea largă a colaborării cu țările socialiste, cu țările în curs de dezvoltare, cu țările capitaliste dezvoltate, cu toate statele și popoarele lumii, pe baza principiilor deplină egalității în drepturi, ale independenței, suveranității, neamestecului în treburile interne și respectării dreptului fiecărui popor de a-și alege calea dezvoltării în mod liber, fără nici un amestec din afară.”

Mesajul de Anul Nou al președintelui țării s-a încheiat într-o notă de optimism și încredere deplină în forțele poporului nostru și capacitatea sa creatoare, în tenacitatea cu care omenirea va căuta să facă noi pași pe calea păcii, a colaborării, a realizării unei lumi mai drepte și mai bune pentru toate națiunile.

REDACȚIA

SF. PROCLU — La Botezul Domnului

„Hristos s-a arătat lumii și lumea neîmpodobită a înfrumusețat-o redându-i strălucirea. A ridicat păcatul lumii și pe vrășmașul acesteia l-a biruit. Izvoarele apelor le-a sfințit și a luminat sufletele credincioșilor.

Minunile s-au împlinit desăvârșit în minuni și mai mari. Căci astăzi pământul și marea prin harul Mîntuitorului s-au despărțit și întreg universul s-a umplut de veselie și sărbătoarea de astăzi mai mare decît sărbătoarea ce a trecut, creșterea minunilor, o arată. Căci în sărbătoarea de mai înainte a Nașterii Mîntuitorului, pământul s-a bucurat, căci

ieslea l-a purtat pe Domnul tuturor, iar în sărbătoarea de azi a Arătării Domnului, marea s-a bucurat foarte, s-a bucurat că prin Iordan binecuvîntarea sfințeniei a primit.

În sărbătoarea de mai înainte ni s-a arătat un copil firav, aceasta arătînd slăbiciunea noastră, iar în ziua de azi desăvârșit (se arată) ca Cel ce izvoarește din Cel desăvârșit. Acolo copilul născut

(Continuare în pag. a 3-a)

Traducere de Drd. Dumitru Bălțat
P. G. 65, col. 757; 760.

CUVINTE DUHOVNICEȘTI

ÎNȚÎLNIRE CU AVVA ANTONIE

Ziceau cei bătrîni, după îndelungi meditații și experiențe personale în căutarea unei căi drepte spre mîntuire: „cine vrea să se mîntuiască, cu întrebarea să călătorească”. Am mai reproduces aceste cuvinte și altădată, și nu le voi socoti inutile, chiar dacă le voi mai reproduce și în viitor. Cel care dorește sincer să afle o cale, și n-o află prin el însuși, întrebă. Și chiar dacă o află prin el însuși, ca să fie încredințat că nu s-a înșelat și atunci întreabă. Din încredințarea și prin judecata altuia, se întărește convingerea. Două minți sînt mai mult decît una. De aceea Părinții duhovnicești au trimis întotdeauna pe credincioși, fie monahi, fie laici, la duhovnic. Nu numai pentru spovedanie. Și pentru aceasta dar, mai ales, pentru sfătuire.

Cine crede că aceste îndrumări sînt numai pentru monahi, se înșeală. Viața duhovnicească și căile mîntuirii interesează pe toți creștinii. La marii duhovnici monahi, ca și la marii duhovnici

dintre preoții de mir, veneau în trecut și vin și astăzi, călugări și mireni deopotrivă. Și găsesc sfaturi pe măsura trebuințelor fiecăruia, în oricare dintre cinuri s-ar afla. Știu călugări care se spovedesc la duhovnici preoți de mir, de la care primesc sfaturi pe măsura lor pustnicească, și sînt în bună așezare călugărească. Știu, de asemenea, laici care se spovedesc la duhovnici monahi, și primesc și ei sfaturi, pe măsura lor de oameni cu neveste, cu copii, duhovnici care îi ajută să-și trăiască viața corect, în ochii oamenilor ca și în ochii lui Dumnezeu. Libertatea alegerii duhovnicului e una din caracteristicile ortodoxiei, care se înscrie în viață firească, știind că tot ce se face din alegere proprie, va fi urmat mai cu rivnă și mai cu încredere, decît ceea ce s-ar face prin impunere din afară. În

(Continuare în pag. a 2-a)

Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ
Mitropolitul Ardealului

Centenar Eminescu

Cîteva note despre Eminescu

Oamenii curioși care nu mai ostensec cerînd operele din copilărie ale poetului își sporesc investigațiile intrînd pînă în cele din urmă intimități ale omului. Pe noi ar trebui să ne intereseze numai spiritul celui ce-a fost Eminescu. De fapt, în epoca dezvoltării sale Eminescu s-a supus unei discipline atît de aspre încît, privind grămizile de manuscrise, ai dreptul să te întrebi dacă viața materială și-a putut păstra atunci intensitatea în felul cum pretind unii să ne-o arate. În epoca exploziei sale

poetul a covârșit în chip monstruos aș putea zice, cele materiale. Așa, încît, orice ar fi făcut acel Eminescu intim asupra cărui se insistă îndăcșet, oricare l-ar fi fost mizeriile și micimiile, artistul rămîne nu numai covârșitor, ci exclusiv deasupra. Munca lui înverșunată și infernală, mărturisită de aceste manuscrise, în care un vier trece prin zeci și zeci de topiri și clarificări, nu ne îngăduie să atribuim materiei mai mult decît se cuvine. Și chiar dacă nu aș ajunge la această concluzie logică, îmi place mai mult să mă opresc asupra spiritualității acestui ales al neamului.

Mihail Sadoveanu

Cu mîne zilele-ți adaogi

de M. Eminescu

Cu mîne zilele-ți adaogi,
Cu ieri viața ta o scazi
Și ai cu toate astea-n față
De-a pururi ziua cea de azi.

Cînd unul trece, altul vine
În astă lume a-1 urma,
Precum cînd soarele apune
El și răsare undeva.

Se pare cum că alte valuri
Cobor mereu pe-aceiași vad,
Se pare cum că-1 altă toamnă,
Ci-n veci aceleași frunze cad.

Nainteă nopții noastre îmblă
Crăiasa dulcii dimineți;
Chiar moartea însăși e-o părere
Și un visternic de vieți.

Grigore Vieru

Legămînt

Lui Mihai Eminescu

Știu: cîndva la miez de noapte
Ori la răsărit de soare
Stinge-mi-s-or ochii mie
Tot deasupra cărții Sale.

Am s-ajung atunci poate
La mijlocul ei aproape.
Ci să nu închideți cartea
Ca pe recile-mi pleoape

S-o lăsați așa deschisă,
Ca băiatul meu ori fata
Să citească mai departe
Ce n-a dovedit nici tata.

Iar de n-au s-auză dînșii
Al străvechii slove buciom,
Așezați-mi-o ca pernă
Cu toți codrii ei în zbucium.

ÎNTÎLNIRE CU AVVA ANTONIE

(Continuare din pag. 1-a)

cele duhovnicești, de altfel, numai în libertate se asigură urcușul spre mîntuire și desăvîrșire.

Dar să revenim la întrebare. E bună întrebarea, dar nu atunci cînd e ispitire, precum era a fariseilor, sau cînd e pusă doar așa, ca să fie pusă, nu cu gînd adevărat de a afla și de a folosi cuvîntul pentru orientarea în viață. Un nevoitor duhovnicesc, dintre cei mari, Avva Felix, s-a trezit odată fără răspunsuri la întrebările care i se puneau. Era ca și cum ar fi fost golit de har. Și de fapt chiar așa și era. Dar nu din pricina păcatelor sale, sau a vreunei alte cauze care ar fi fost în el. Cred că i s-a descoperit de sus cauza acestei goliri, căci a zis: „Odinioară, cînd frații întrebau ceva pe cei bătrîni, și făceau ceea ce li se spunea, Dumnezeu le descoperea bătrînilor ce să le spună. Astăzi însă, pentru că tinerii întrebă fără să facă ceea ce li se spune, Dumnezeu a retras bătrînilor harul cuvîntului, și ei nu mai au sfaturi de dat, de vreme ce nu mai există împlinitori ai sfaturilor”.

Cum să fie bieții bătrîni „glasuri ce strigă în pustie”, grăitori către surzi? Sau către ispititori? Sau către unii care își caută doar hrană pentru un intelect sec, ca pentru un vierme în stomac? Așadar, cînd ne vor lipsi bătrîni, să știm că din pricina noastră le-a retras Dumnezeu cuvîntul. Ei rămîn să se mîntuiască și să se desăvîrșesc singuri cu Dumnezeu, într-o bucurie care, fără aproapele, fără să se simtă folositori altora, e o bucurie umbrată de un plumburiu nor de tristețe. Avva Felix n-a spus cu bucurie ceea ce a spus, precum am arătat mai sus.

Unul din marii întrebători din istoria desăvîrșirii vieții creștine a fost, fără îndoială, Sfîntul Antonie cel Mare, serbat de Biserica la 17 ianuarie. Cum a ajuns să fie un mare dătător de răspunsuri, o știm mai ales din *Viața lui*, scrisă de Sfîntul arhiepiscop Atanasie cel Mare al Alexandriei care, l-a cunoscut personal, și de la care a primit el însuși sfaturi, călătorind adesea spre pustia în care trăia Sfîntul Antonie. Spune chiar că îi turna apă pe mîini cînd se spăla! Mare cinste pentru arhiepiscop! Mare arhiepiscop!

Sfîntul Antonie umple cu chipul său și covîrșește mărimea duhovnicească a altora, prin bi-ruințele pe care le-a obținut în lupta cu demonii, care l-au încercat ca pe nimeni altul apoi prin minunile pe care le-a săvîrșit, prin viața sa evlavioasă și prin cuvintele date altora. El a biruit pe demoni prin apelul permanent la crucea lui Hristos. Cînd ne gîndim că închinarea la cruce, facerea semnelor crucii, erau atît de prezente încă din secolul IV, ne vine firesc să ne întrebăm, cum de refuză unii creștini, astăzi, semnul crucii, fără să simtă că sînt tocmai prin aceasta sub puterea celui rău! Fac voia celui ce se teme de semnul crucii. Sînt milostivi cu diavolul! — singura milostenie care nu-i place lui Dumnezeu!

„Pecetluită-vă cu semnul crucii pe voi înșivă și casa voastră și vă rugați — spunea Sfîntul Antonie. Și veți vedea (pe demoni) făcîndu-se nevăzuți, căci sînt lași și se tem foarte mult de semnul Crucii Domnului” (*Viața Cuv. Părintelui nostru Antonie*, trad. de Pr. D. Stăniloae, București, 1988, p. 214). „Se mistuiesc îndată, mai ales dacî omul se întărește cu credința și se împrejmuiește cu semnul crucii” (*Idem*, p. 207, v. și p. 200).

Sfîntul Antonie cel Mare ajunsese cunoscut în Spania, în Franța, la Roma și în Africa „deși ședea ascuns în munte” (*Idem*, p. 244). Douăzeci de ani n-a ieșit să fie văzut de cineva, ajungînd în cele din urmă printr-o disciplină duhovnicească riguroasă, să fie „egal cu sine” (*Idem*, p. 201), adică să nu-l mai poată mișca din rînduiala sa duhovnicească nici o ispită, și să poată să fie mereu cu voința proaspătă și cu credința vie, ca și cum ar începe totul cu rîvna de la început, în fiecare zi.

Și el l-a iubit pe Sfîntul Atanasie cel Mare. Înainte de a muri, tot avutul său — și ce mai avut! — l-a împărțit între acesta, episcopul Serapion și ucenicii săi. Sfîntului Atanasie i-a lăsat o rasă și mantaua cu care se învelea, și pe care o promise chiar de la dînsul, nouă. Acum era veche. I-o înapoia ca amintire, sau ca să-i arate că o considerase împrumutată. Altă rasă a lăsat-o episcopului Serapion, iar o haină de păr, celor doi ucenici ai săi. Apoi a murit, zicînd: „Antonie se mută”. Și pe loc s-a mutat.

Mulți dintre sfinții cei mari din Egipt i-au fost ucenici. Se lăudau că i-au fost ucenici și cei care îl văzuseră doar o singură dată, și au zis doar o singură frază din gura lui, căci o astfel de vedere, și o astfel de frază, le era de ajuns pentru toată viața. Cine îl întîlnia o dată, dacă înțelegea ce însemna aceasta, nu mai simțea trebuința unei noi întîlniri. Cred că dincolo de har, Sfîntul Antonie era dăruit de Dumnezeu și cu un anumit farmec personal, firesc sfinților, cu care încălzea, mîngîia, apropia oamenii. Dar să nu scăpăm din vedere faptul că, dacă lămurea și lumina un destin de o viață cuiva, apoi lumina lui trebuia să găsească ușile și ferestrele deschise la cel cu care stătea de vorbă. La faima lui au contribuit, fără îndoială, și cei care, însetați de cuvînt, de adevăr și de har, au fost gata să pună în lucrare cuvintele lui, cum spunea Avva Felix, pomenit la început.

El nu-și risipea cuvintele în zadar. Le dădea doar celor care aveau nevoie reală de cuvînt de mîntuire, nu celor care veneau la dînsul doar din curiozitate, sau celor care rămîneau la neputințele lor și nu manifestau nici o dorință de înnoire, de schimbare, de înaintare în virtuți și de credință. Cu unii ca aceștia nu era aspru, dar nu se putea reține de la o foarte omenească malițiozitate, amestecată, așa cum îi șade bine malițiozității, și cu puțin humor. Căci sfinții cei mari n-au fost

niște morocănoși, întunecați la chip și la vorbă, ca niște sperietori. Cu cît erau mai mari, cu atît erau mai luminoși, pentru că erau mai eliberați de tainicele lupte personale. Ori, Sfîntul Antonie era tocmai dintre aceștia.

Se povestește că odată s-au dus la el oarecari frați și i-au zis lui: „Spune-ne nouă cuvînt, cum să ne mîntuim?” Zis-a lor bătrînul: „Ați auzit Scriptura? Bine vă este vouă”. Cu alte cuvinte: Dacă o urmați, vă poate fi de ajuns. Dar ei au zis: „Voim să auzim și de tine, părinte”. Atunci bătrînul le-a spus: „Zice Evanghelia: de te va lovi cineva peste obrazul drept, întoarce-i lui și pe celălalt”. Zis-au lui: „Nu putem face aceasta”. Zis-a lor bătrînul: „De nu puteți întoarce și celălalt obraz, măcar lovitura pe cel dintîi s-o suferiți”. Zis-au lui: „Nici aceasta nu putem”. Zis-a bătrînul: „Dacă nici aceasta nu puteți, măcar nu întoarceți răul pe care l-ați suferit”. Și au zis ei: „Nici aceasta nu putem”.

Poate că bieții vizitatori erau niște neajutorați, infirmi suflețește, și spuneau adevărul. Erau sinceri. Dar sinceritatea nu justifică totul. Aici era nevoie de cît de puțin efort personal de depășire a mîndriei, și sfințul tocmai la aceasta îi îndemna, negociînd cu ei pînă la cel mai mic semn din partea inimii și a cugetului lor, la renunțarea la răzburare. Le va fi apreciat sinceritatea, dar nu și lipsa de voință spre cel mai mic dintre eforturi, de aceea replica lui a fost usturătoare. Blindă și aspră în același timp, dar i-a redus la ridicol.

Auzind și acest ultim răspuns, a zis bătrînul ucenicului său: „Fă-le puțină fiertură, căci sînt neputincioși!” Intr-o versiune franceză se traduce prin: „căci sînt bolnavi!” (J.-C. Guy, *Paroles des anciens*, Paris, 1976, p. 19).

Ce rușine! Ce replică! Ar trebui introdusă printre sintagmele celebre, de rostii, în astfel de situații. Dîndu-și seama că a fost, poate, prea aspru, a simțit nevoia să se explice. Poate mai mult în fața propriei conștiințe, decît în fața lor: „Dacă aceasta nu puteți, și aceea nu voiți, ce să vă fac vouă?” Și i-a îndreptat către ultima soluție: „De rugăciuni este trebuință!” (Pateric).

Am spus mai sus că bătrînul nu-și risipea cuvintele în zadar și adaug acum: pentru că le cîștigase greu. Știm aceasta mai ales, din cele scrise de Sfîntul Atanasie cel Mare despre el. Risipirea cuvîntului e ca și o anumită risipire de care vorbește Scriptura (Facere XXXVIII, 9). Cuvîntul trebuie semănat ca să rodească. Sfîntul Antonie luptase îndelung cu sine și cu demonii, ca să-și cîștige cuvintele, și nu-i fusese întotdeauna ușor. Uneori i-a trebuit intervenția directă a lui Dumnezeu, prin trimiși de sus ca să-l ajute.

„Șezînd odată în pustie, a venit în lenevire și în multă întunecare de gînduri, și zicea către Dumnezeu: „Doamne, vreau să mă mîntuiesc și nu mă lasă gîndurile; ce voi face în tristețea mea?” (Textele vechi zic: Ce voi face în scriba mea. Cuvîntul a căpătat azi și alte înțelesuri, de aceea am preferat tristețea, deși cuvîntul în înțelesul său vechi era mai bun). Cum mă voi mîntui?” Și sculîndu-se puțin, a ieșit afară și a vădit pre oarecarele care îi semăna, șezînd și împletind o funie, apoi se scula de la lucru și se ruga, și iarăși se așeza și se apuca de împletit funia. Apoi iarăși sculîndu-se, se ruga.

Acesta era îngerul Domnului, trimis spre îndreptarea și întărirea lui Antonie. Și a auzit pre înger zicînd: „așa fă, și te mîntuiești”. Iar el auzind aceasta, a luat multă bucurie și îndrăzneală, și făcînd așa se mîntuia” (Pateric).

Acest „se mîntuia” îmi place teribil. A mîntui, într-un anumit înțeles din vorbirea moldovenească mai ales, presupune un sfîrșit a ceva: a termina. Aici el are înțeles de drum, de împlinire pe parcurs, de înaintare către mîntuirea din urmă, care va fi terminarea drumului spre ea. Mîntuirea, așadar, nu e un sfîrșit. E un drum. Nu va fi numai acolo, dincolo. Începe aici. Muncind și rugîndu-se, Avva Antonie „se mîntuia”. Încă o dată: cît e de frumos! Și cît e de adevărat!

L-au încercat totuși și pe dînsul gînduri despre nedreptatea lui Dumnezeu, despre faptul că mintea noastră nu le înțelege pe toate cele ce se petrec cu noi și cu alții și, firesc, erau doritori să le înțeleagă. Cînd s-a împlinit să treacă printr-o asemenea „criză”, cum se zice astăzi, așa cum va face el cu alții mai tîrziu, a făcut și Dumnezeu cu dînsul. L-a mustrat cu blîndețe, dar nu cu îngăduință. I-a spus-o verde, în față, să-și vadă de treaba lui. Iată ce a pățit odată:

„Același Avva Antonie, căutînd la adîncul judecăților lui Dumnezeu, a cerut zicînd: „Doamne, cum unii trăind puțin, mor, iar alții prea îmbătrînesc? Și pentru ce unii sînt săraci, iar alții bogăți? Și cum cei nedrepti se îmbogățesc, iar cei drepti sînt săraci?”

Întrebări capitale! Mari întrebări! Cine nu și le-a pus? Cine nu și le pune? De la cei mai mari înțelepți, pînă la oamenii de rînd; de la cei credincioși, la cei necredincioși, cine nu și le pune? Și iată: și le-au pus și sfinții. Pe Dostoievski, marele scriitor ortodox din veacul trecut, l-au chinuit o viață întregă astfel de întrebări.

Răspunsul Sfîntului Antonie i-a venit chiar de la Dumnezeu, și e sigur că s-a mulțumit cu el. Dacă i-ar fi venit de la oameni, poate că ar mai fi rămas cu întrebările deschise. Dacă am fi vrednici să vorbesc Dumnezeu și cu noi, poate că ne-ar da și nouă același răspuns. Dat Sfîntului Antonie, a rămas pentru veșnicie valabil și pentru noi. De aceea a și fost păstrat în tradiția bisericească. Iată răspunsul:

„I-a venit lui glas (din cer) zicînd: „Antonie, ia aminte de tine, că acestea sînt judecăți ale lui Dumnezeu și nu-ți este ție de folos a le ști!”

(Continuare în pag. a 3-a)

Emanuil Gojdu (1802—1870)

La Oradea s-a inaugurat în noiembrie 1988 un monument, în centrul orașului, în memoria marelui român și om de cultură Emanuil Gojdu, cel mai de seamă mecenat al românilor ardeleni din secolul al XIX-lea prin „Fundatia” care îi poartă numele. El a contribuit ca nimeni altul la ridicarea spirituală și materială a tinerelor generații de români din întreaga Transilvania pînă la eliberarea ei de sub stăpînirea străină încă și după unirea cu România.

Personalitatea acestui bărbat de seamă, mare ctitor și apărător al culturii poporului român din Transilvania, ținuta lui morală și intelectuală, perspicacitatea cu care s-a orientat în vremea stăpînirii austro-ungare a făcut ca amintirea și cinstirea lui să fie mereu vie.

„M-am născut din părinți români, spunea Emanuil Gojdu, cîntecul românesc au potolit primele mele scîncete. Întreaga mea viață a fost dedicată patriei și îmi iubesc atît de nemărginit națiunea română”.

În furtuna anilor revoluționari de la 1848 Emanuil Gojdu a ales conduita mediană manifestînd o comprehensiune a tendințelor diferitelor curente, cu hotărîrea fermă de a-și ajuta neamul să iasă din situația de națiune „tolerată și oprimată”.

Emanuil Gojdu s-a născut în Oradea la 11 februarie 1802. Își pierde destul de curînd părinții, dar printr-o inteligență deosebită ajunge să studieze dreptul la Bratislava, pe care îl termină la Budapesta. Ajunge comite suprem al județului Caraș, de unde demisionează în anul 1861. Este ales deputat dietal în cercul electoral Tinca (1866—1868). În anul 1869 ajunge jude la Curtea supremă a Ungariei. Se stinge din viață la trei februarie 1870 și este înmormîntat în Budapesta, fără a i se putea împlini, precum a dorit și dorința de a fi înmormîntat în pămîntul patriei, alături de părinții lui, în cimitirul din Oradea.

Este considerat de către contemporani ca o personalitate cu o „diligență fără pereche, cu noștințe juridice fenomenale”.

Se remarcă de la început în coloanele revistei „Biblioteca Românească”, condusă de românul Zaharia Carcalechi. Era un fel de almanah românesc în care se exprimau gîndurile, convingerile și hotărîrile românești din imperiul austro-ungar.

Aici apare pentru prima dată intenția lui de a face o fundație care îi va purta numele.

Este întîlnit printre membrii fondatori ai „Asociației transilvane pentru literatura română și cultura poporului român”.

Trăind într-o epocă de frămîntări între naționalitățile din imperiul austro-ungar, se manifestă în mod deschis pentru afirmarea conștiinței naționale. În spiritul acestei orientări a redactat „Petiția neamului românesc din Ungaria și Banat” la 21 mai 1845, în care cerea eliberarea neamului și a bisericii de sub stăpînirea străină, folosirea limbii române în biserică, în școli și în administrarea așezămintelor românești. A înfiin-

țat un liceu românesc la Lugoj și a dăruit în acest scop 2000 de florini.

Intrînd în politică prin care credea că poate face mai mult bine românilor, deși în această privință a avut deziluzii, a cerut admiterea românilor în Dietă unde a rostit mai multe discursuri cu răsunset. A manifestat o neîncredere în promisiunile Vienei, ceea ce l-a determinat să renunțe de a mai fi comite suprem.

Ca și alți intelectuali din vremea lui era convins că ajutoarea românilor se va putea face numai prin ridicarea stării lor materiale, prin obținerea unei independențe economice. Din această convingere s-a născut crearea unei Fundații din venitele căreia să beneficieze tinerii români ca bursieri și să se construiască imobile din venitele cărora să se poată întreprinde biserici și așezăminte românești.

În anul 1869 Gojdu își redactează testamentul și îl lasă în administrarea unei Comisii a Mitropoliei Ardealului.

„Iubirea ce am către națiunea mea — mărturisire cu prilejul unui toast — neîncetat mă îmboldește a stăruî în faptă ca încă și după moarte să evadez de sub gîla mormîntului; spre a putea fi pururea în sînul națiunii mele” (Ziarul Concordia 1862, p. 208).

Înzestrat cu însușiri morale și intelectuale deosebite, precum spune Păcățianu era „popular la români și stimat din partea străinilor”.

Emanuil Gojdu va arăta că „libertatea, egalitatea și frăție-tatea nu suferă ca într-o patrie să domnească un popor împotriva altuia”. El se ridică împotriva teoriei după care libertatea individuală depinde de conștientizarea românilor în națiunea maghiară, unitară și receptă, afirmînd că românul prețuiește mai mult existența națiunii lui, decît libertatea sa personală. Gojdu exprimă astfel „dezideratul fundamental al luptei pentru menținerea ființei naționale a poporului român”.

Numele lui Emanuil Gojdu se leagă pentru totdeauna de Fundațiunea sa, prin care a dispus să se ofere burse pînă la 500 florini pentru studenți și 300 florini pentru elevii români, sili-tori la învățătură, într-o vreme în care salariile profesorilor erau de 400 florini lunar. El a fixat să se acorde burse „acelor tineri români de religie răsăriteană ortodoxă distinși prin purtare bună și prin talent al căror părinte nu sînt în stare cu averea lor proprie să ducă la îndeplinire creșterea și cultivarea copiilor lor”.

În anul 1896 Fundația a întemeiat un internat studentesc care putea găzdui pînă la 50 de studenți.

Este vrednic de amintit că între 1871—1918 un număr de 3000 de studenți s-au bucurat de bursele și ajutoarele Fundației Emanuil Gojdu, între care se numără Octavian Goga, Dr. Aurel Lazăr, Dr. Petru Groza și alții. Fundația Emanuil Gojdu a continuat să acorde burse elevilor și studenților români pînă în 1937 cînd a intervenit o convenție între cele două state: român și ungar.

Oradea poartă neștersă amintirea lui Emanuil Gojdu prin numele liceului care îi poartă numele, din inițiativa episcopului Roman Ciorogariu, începînd din anul 1919, dată de cînd el este pomenit în Catedrala cu Lună între ctitori și binefăcători. Un bust cu chipul lui se află și acum în muzeul eparhial din Oradea.

Așezarea monumentului lui Emanuil Gojdu, în piața orașului Oradea, aproape de Catedrala cu Lună și în imediata apropiere a unei librării care îi poartă numele, este un act de cinstire a unui om de cultură și mare mecenat al românilor.

VASILE COMAN
Episcopul Oradiei

SIBIU Cetatea marilor vestiri ale neamului

În procesul îndelungat și complex al continuității și amplificării relațiilor politice, economice spirituale între toate teritoriile locuite de români, cu finalitatea istorică, rolul marelui centru politic, meșteșugăresc, comercial și cultural care a fost Sibiu, precum și al ținutului care gravita în jurul său, a fost deosebit de însemnat în întregul evoluție românească. Legăturile politice dintre Sibiu și domniile și boierii Țării Românești se realizau deosebit prin intermediul cnezilor români din satele de munte sibiene (deosebit din Rășinari și Sălște) și cunoașterea în timp zeci și zeci de misiuni diplomatice, de informare asupra mișcărilor trupelor otomane, comerciale, etc. în deplină de acțiune. După cum știm în Arhivele Statului din Sibiu există numeroase cereri de armanat ale voievozilor din Țara Românească și Moldova adresate autorităților orașului, arme livrate celor două țări române în mari cantități, servind, în dese rânduri, luptei pentru apărarea independenței țărilor surori. Nu arareori, domni munteni și boierii mazilii, pretendenți la tron, se adăposteau între zidurile Sibiului, de multe ori reintorcându-se în țară cu

ajutor sibirian, pentru a-și redobândi tronul și pozițiile. Sibiu a văzut luptele victorioase ale lui Iancu de Hune-doara împotriva invaziilor otomane, iar sub zidurile sale, pe cimpia Selimbăruului, a avut loc bătălia din 28 octombrie 1599, care i-a deschis în triumf strălucitul lui Mihai Vodă Viteazul porțile Alba Iuliei — realizând prima etapă a unirii țărilor române înapoi de el în 1600.

Comunității etnice i-au conferit un spor de osmoză olerul transhumant și bejenia. Oierii din zona muntoasă a ținutului sibirian, așa-zisii „tuțuieni” și „poienari”, vestiți crescători de oi, au fost un element admirabil de unitate națională, dirz și persistent. Fiind nevoiți să recurgă la bunăvoința domniilor și boierilor din Țara Românească pentru a obține pășuni îmbelșugate, s-a ajuns la cunoscutul proces de transumanță al oierilor sibieni, permanentă cu Țara Românească. Zona Sibiului a fost astfel o poartă mereu deschisă pentru circulația între Transilvania și Țara Românească, prin transumanță, prin schimbul de produse, prin strămutările de pe un versant pe celălalt în momente de gravă servitudine, prin luptă comună de eliberare socială și națională, prin instituțiile și obiceiurile românești asemănătoare până la identitate, prin multe elemente ale culturii populare românești

(Continuare în pag. 4-a)

Arhid. prof. dr. Constantin Voicu
Prof. Mihai Racovițan

ÎNTÎLNIRE CU AVVA ANTONIE

(Continuare din pag. a 2-a)

Punct. Mai avem întrebări? De ce să n-o recunoaștem: noi mai avem. Cu noi n-a vorbit Dumnezeu, și credința noastră vrea mereu probe și explicații. Sfântul Antonie n-a mai avut întrebări. Episodul s-a încheiat cu ultimul cuvânt lăsat lui Dumnezeu. De aceea a ajuns Antonie, Sfântul Antonie cel Mare, și de aceea noi, când simțem pe o treaptă duhovnicească mai înaltă, ajungem acolo abia strecurându-ne printre întrebări, la care renunțăm cu greu, după ce ne dăm seama, în sfârșit, că într-adevăr nu ne-ar fi de nici un folos să le știm pe toate. Ajungem acolo când învățăm să credem că totul trebuie să aibă sens. Dacă vine de la Dumnezeu. Căci, la urma urmei, tocmai aceasta a vrut să-i spună Dumnezeu Sfântului Antonie. Ceea ce el a înțeles de îndată.

După ce s-a lămurit el, în toate, cu Dumnezeu, a ajuns a fi ceea ce a fost: călăuză altora, model de înțelepciune, exemplu de echilibru. Știind cât de mult timp i-a trebuit lui ca să-și limpezească gândurile și simțirile, și câtă răbdare a avut Dumnezeu cu el, și cu cât tact pedagogic l-a pregătit pentru misiunea duhovnicească pe care urma să i-o încredințeze, așa a procedat și el cu ucenicii săi. Fiindcă e bine să ne dăm seama că unul ca Sfântul Antonie, la vremea lui (cca. 270—356), la vremea începutului confruntării creștinismului cu marile erezii, vreme care va dura cinci secole, în care vor avea loc cele șapte sinoade ecumenice, (325—787), el n-a apărut la întâmplare. Văzându-i rîvna, Dumnezeu l-a ales și l-a cultivat, l-a lucrat, l-a pregătit ca să fie instrumentul intențiilor Sale, și al planurilor Sale cu lumea creștină. Căci Dumnezeu pe toți ne cheamă, acolo unde are El nevoie de noi, și se bucură când, cu buna noastră voie, intrăm în planurile Sale.

L-am numit pe Sfântul Antonie „exemplu de echilibru”. N-a fost deloc un inchiștor, un duhovnic aspru și neîncredător, un făcător de legi duhovnicești și un executor orb. Dimpotrivă. A fost un pedagog elastic, căci fără elasticitate nici un pedagog n-ar fi pedagog. A înțeles firea omească. A fost răbdător. Și când a avut îndoieli asupra metodei sale, sau asupra a nu importă ce, a întrebat. Când a dat sfatul: „Întreabă pe părintele tău și el te va învăța”, și-a aplicat sfatul mai întâi lui însuși. Și când n-a știut ceva, a recunoscut cu smerenie că nu știe, și i-a lăudat pe cei care fac asemenea.

„Au mers odată niște bătrâni la Avva Antonie și era Avva Iosif cu dînsii. Și vrînd bătrînul Antonie să-i cerce pre ei, le-a dat spre tîlcuire un cuvînt din Scriptură, și a început de la cei mai mici a întreba, cum trebuia înțeles cuvîntul acela. Și fiecare răspundea după puterea sa. Iar bătrînul zicea fiecăruia: „Încă n-ai aflat”. Mai pre urmă de toți a zis către Avva Iosif: „Tu cum zici că trebuie înțeles cuvîntul acesta?” Răspuns-a Iosif: „Nu știu”. Deci a zis Avva Antonie: „Cu adevărat, Avva Iosif a aflat calea, căci a zis: nu știu!”

Inseamnă oare aceasta că trebuie să ne mulțumim cu „Nu știu”? Sau chiar să-l propovăduim pe „Nu știu”, crezîndu-ne prin aceasta buni creștini? În nici un caz. Sfântul Antonie n-a putut

propovădui ignoranța. Prieten cu mari intelectuali ai vremii, a știut să fie pe măsura învățaților, ca și pe măsura celor simpli. În afară de *Cuvintele* spuse ucenicilor, care au fost însemnate de alții, și de *Viața* lui, scrisă de Sfântul Atanasie cel Mare, mare teolog, unul din corifeii ortodoxiei la Sinodul I Ecumenic (325), Sfântul Antonie a fost el însuși scriitor. Au rămas de la el 7 epistole (Migne, P.G., 40) și un tratat intitulat: „*Învățăturile despre viața morală a oamenilor și despre buna purtare*” (Filocalie, I, Sibiu, 1946, trad. Pr. D. Stăniloae, p. 3—34, în 170 de capete), un adevărat tratat de etică, în care, apare ideea de cunoaștere, de virtute, de libertate, de om rațional, de Dumnezeu ca medic, etc. *Tratatul* e plin de informații care presupun o cultură largă, e colorat cu metafore și are referiri precise la cultura grecească (cap. 62) și la imperiul roman (cap. 63) etc.

Așadar, acest „Nu știu” al lui Avva Iosif, pe care îl laudă Sfântul Antonie, e lauda smereniei și a onestității, împotriva elucubrațiilor cu pretenții savante, dar care sînt simple erori, neputințe ale minții unora și necunoaștere a textelor și a interpretărilor lor. E de presupus că Sfântul Antonie le-a dat explicația, dacă a avut-o, iar dacă nu, și-a recunoscut și el, în smerenie, neștiința.

El a vrut să arate că e mai cinstită recunoașterea neștiinței, decît pretenția de a avea cunoștințe și a spune prostii. Atît. N-a intenționat nici o clipă să preamărească ignoranța. El însuși a fost un înțelept și un dascăl de înțelepciune. Toate sentințele lui o dovedesc. Și fiindcă l-am denumit „maestru al echilibrului”, iată o dovadă: „*Era oarecarele ce vina prin pustie dobitoace sălbatice și a văzut pe Avva Antonie glumind cu frații și s-a smintit*”.

Probabil acesta era unul dintre aceia care se așteptau ca sfinții să fie posomorîți tot timpul, cu ochii întunecați și cu buzele strînse, încordați de cugetare muncită, și de nevoiță, stînd într-un picior și, și cu acela pe cuiel! Ca și cum sfinții ar trebui să fie dezumanizați, uitînd că Iisus a avut prieteni, a mîncat cu ei, i-a iubit, s-a bucurat împreună cu ei... Dar să reluăm întâmplarea cu vinătorul:

„*Bătrînul vrînd să-l încredințeze pre vinător că trebuie cite puțin să se pogoare fraților, i-a zis lui: „Pune săgeata în arcul tău și întinde”. Și acela a făcut așa. Și i-a zis lui: „Întinde iarăși”. Și acela a întins. Și iarăși i-a zis: „Întinde”. Și a zis vinătorul: „De îl voi întinde peste măsură, se frînge arcul”. Zis-a lui bătrînul: „Tot așa e și la lucrul lui Dumnezeu: dacă peste măsură vom întinde cu frații, degrab se rup. Deci trebuie cite puțin și cite odată a ne pogori fraților”.*

„*Acetcea auzînd vîhătorul, s-a umilit. Și mult folosîndu-se de la bătrînul, s-a dus. Și frații întarîndu-se, au mers la locul lor*”.

Vinătorii de aceștia mai sînt și în vremea noastră, gata să vadă în toate numai răul și să se împăuneze cu false măști de moralști, criticînd din situații comode, pe cei care conduc obști spre mîntuire. Unora ca acestora nu le-ar strica o întîlnire cu Avva Antonie. Căci el trăiește peste veacuri. Și vom mai vorbi despre dînsul.

Mărturiile ale permanenței și spiritualității românești în munții Apuseni: biserica „Sf. Gheorghe” (1421) și mănăstirea „Sf. Nicolae” (1429) din Lupșa

În pragul cetății de cremene a munților Apuseni, pe Valea Arieșului, în lumea de frumusețe neasemuită ale meleagurilor în care elementul românesc și-a afirmat cu vigoare permanentă și spiritualitatea sa inconfundabilă, pe parcursul mai multor veacuri în care stăpînire vitrege au semănat lacrimi și durere, înțîlnim localitatea Lupșa, atestată documentar la 1366, dar ale cărei începuturi se confundă cu cele ale etnogenezii poporului român. În această localitate flînă în sec. XIV—XVI, un înflorit cnezat românesc, amintit în mai multe documente ale epocii, în fruntea căruia se afla puternica familie a Cîndștilor.

La 1366, regele Ludovic I înobilează pe Nicolae, fiul lui Cîndea, care se bucurase dinainte vreme de privilegiul cnezial „asupra moșiei și satului Lupșa” din vecinătatea minei regale din Onemperg (Baia de Arieș), iar printr-un document din 22 febr. 1367 același rege dăruiește lui Nicolae și fraților săi moșia Lupșa, conferindu-i cîntea de-a fi înălțați între nobilii regatului, dimpreună cu urmașii lor moșia rămînîndu-le în veșnică folosință.

Este singurul caz de înobilare în comitatul Albei și caracterul său excepțional va determina rolul important pe care-l vor juca cnezii Cîndei din Lupșa pînă la sfîrșitul sec. XVI, cînd cnezatul decada.

Din această familie de cnezii români, un loc aparte în istoria cnezatului românesc al Lupșei îl revine cnezului Ladislav (mai corect: Vladislav), amintit în 1427, 1431, care și-a avut reședința în apropierea bisericii „Sf. Gheorghe”.

Ceea ce a dat însă trîncie acestui cnezat în flînțarea și polarizarea elementului românesc în zonă, sînt cele două vetre de spiritualitate ortodoxă: biserica „Sf. Gheorghe” (1421) și mănăstirea „Sf. Nicolae” (1429) din Lupșa, despre care vom vorbi în cele ce urmează:

1. Biserica de zid „Sf. Gheorghe” din Lupșa este o ctitorie cnezială din prima jumătate a sec. XV, cînd cnezatul din Valea Arieșului, cu sediul în Lupșa a cunoscut o mare dezvoltare, fapt ce explică această ctitorie, singura construcție românească din veacul al XV-lea, care să se poată compara ca proporții cu bisericile contemporane de stil gotic transilvănean.

Biserica este așezată în centrul comunei Lupșa, pe o ridicătură ce domină împrejurimile, înconjurată de cîmîtîr. Inscriptia de la Proscomidiar, din anul 1750, copiată după cea veche, ne spune că acest sf. locaș a fost ridicat de „bolerul Vladislav”, în anul 1421: „La an 1421 fiind cu îndemn de la Dumnezeu zidită (această) sf. (ntă) biserică oarecare boleri anume Vladislav. Iar la an 1750 s-a zugrăvit acest sf. (nt) oltar din cheltiala unui creștin de aici din Lupșa anume Olla Ioan au dat 18 flori (nți) ca să fie veșnică pome(nire) Ioan, Petca, Salomie, Petca, Marie, Simz(iana), Ande, Nicolae, Filimon, Ioana...”.

Biserica „Sf. Gheorghe”, ridicată de cnezii Cîndei în 1421, era situată în plan cu două încaperi: naosul și absida poligonală a altarului, accesul făcîndu-se prin două portali: unul lateral de sud, iar celălalt pe cea din presvest. Tipul de biserică naos-altar este frecvent întîlnit în Transilvania sec. XV, la bisericile cu absidă pătrată și la cele cu absidă poligonală, elemente de similitudine în această planimetrie oferindu-ne și biserica episcopală din Feleac (1488).

Anterior anului 1810, cu prilejul refacerii bolților absidei bisericii i s-a adăugat la vest pronaosul.

Deasupra intrării în naos se află o pictură murală reprezentînd pe Maica Domnului cu pruncul în brațe, așezată simbolic pe cupa unei fîntîni din care bea apă cei însetați, iar în părțile de jos ale picturii, pe fragmente, sînt scrise numele celor doi zugrăvi: Simion Silaghi din Abrud și Nicolae Clujnar, cari, se pare, au pictat bolta altarului și o parte din pereții absidei. Alături de lucrarea lor, în altar, se păstrează friza cu sfinții Trei Ierarhi.

Naosul păstrează cea mai mare parte din pictura de la 1750.

Pictura de la 1750 relevă influențele artei brîncovenesti. Peretele sudic al naosului, în colțul de vest, sub tencuială, ne dezvăluie mai multe fragmente de pictură dintr-o altă compoziție, probabil a Judecării de apoi, datînd, am putea presupune, din sec. XV—XVI.

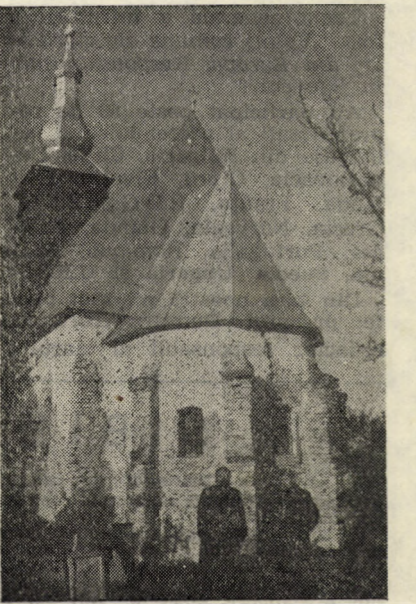
Biserica din Lupșa mai conservă și icoane pe lemn, din care cea mai veche este Iisus Pantocrator, din sec.

XV, repictată în jurul anului 1810, strane din sec. XVII—XVIII. Tot de la începutul sec. XIX datează și pridvorul din continuarea pronaosului, pictat în jurul anului 1810.

2. Biserica mănăstirii Lupșa. Așezată la 3 km de localitate, pe șoseaua națională Turda—Cîmpeni, mănăstirea „Sf. Nicolae” din Lupșa este unul din cele mai vechi, mai autentice și mai interesante monumente din lemn de pe Valea Arieșului, situat într-un cadru pitoresc, în mijlocul unei poieni strălucită de codri seculari, o nestemată a spiritualității românești din zonă, din șiragul vechilor mănăstiri ale munților Apuseni: Cib, Ocășești, Rîmești, Poșaga, tot atîtea așezăminte de neam și de credință care au fost un reazem de nădejde în apărarea ființei etnice și a credinței străbune a românilor transilvăneni.

Pe baza tradiției, ca și a unor documente, construirea bisericii mănăstirii „Sf. Nicolae” este legată de anul 1429, dar biserica este amintită în 1427, într-un act de hotărnicie, ceea ce ne determină să spunem că ea exista încă de pe atunci.

Este neîndoielnic faptul că la întemeierea ei, cnezii Cîndei din Lupșa și-au avut contribuția lor însemnată. Biserica mănăstirii a jucat un rol de primă importanță, ca așezămint monastic în zonă, ca centru de spiritualitate și cultură românească, în tînda căreia vor fi învățat carte românească filii locuitorilor de aici. Și

nu întîmplător găsim într-o vreme în vestigiile de carte veche a acestei mănăstiri, un ex. din Faptele Apostolilor (Praxiul), tipărit la 1563, la Brașov, de diaconul Coreși, carte donată Academiei Române în 1881.

Biserica „Sf. Nicolae” reproduce planimetria tipologică a bisericii „Sf. Gheorghe”, pînă la identificare, în arhitectonica sa dăruită în lemn. Rar s-au mai întîlnit în spațiul transilvănean două surori: una în piatră și alta în zid, ca bisericile din Lupșa.

Planimetria bisericii se încadrează în tipologia bisericilor de lemn românești ale epocii: absida decroșată, poligonală a altarului, naosul dreptunghiular și pronaos de mici dimensiuni, care este un coridor închis. Spre deosebire însă de tipul tradițional, absida și naosul nu sînt boltite, ci construite cu tavane casetate în stil renascentist. Tavanul pronaosului este simplu, nedecorat, relevînd faptul că locașul a fost prevăzut inițial cu două încăperi, la care s-a adăugat în scurt timp pronaosul. Tot o raritate este și intrarea în biserică pe latura de nord, ca la Rîmești și Crișcior, iar adăugarea pronaosului este indicată și de ancadramentul circular al ușii, cu umeraji în colțuri, ca și cel din pronaos și naos.

Construită cu pereți înalți, cu silueta suplă, cu acoperiș de sîndrîlă în pante mari, unic peste pronaos și naos și cu un altul peste altar, biserica nu mai păstrează astăzi nimic din vechiul decor parietal, din cauza tăvănirii în casete la naos și altar, care a înălțat vechea pictură, în 1694. Pe o casetă a tavanului din absida altarului, care a înlocuit vechile bolți de lemn, se află inscripția în latină: ANNO DO(M)INI NOSTRI IESV CHR(IST)I 1694 Die 1 Decembris Hoc Tectum Templi Factum per Iohannem Szymosinum et per Stephanum Gyrafas De Thorocko Szengyof 1694 (în chirilică).

Un interes deosebit prezintă icoanele din biserică, în special cele ale vechiului iconostas, conservate în condiții foarte bune, a căror valoare artistică a fost pusă în lumină de reputatul profesor Dr. Marius Porumb (AMN. XVI, 1979), și care sînt o expresie a artei picturale transilvăneane medievale. Dintre aceste icoane, trei se păstrează în muzeul local din Lupșa. Iconostasul este o capodoperă de sculptură veche și de pictură bisericească.

Acest prețios giuvaier al artei feudale românești, care a inserat în birnele sale de lemn cu sudoare, cu sînge și cu nădejdi în vremuri mai bune, tot clocoțit vietii și luptei poporului român transilvănean, alături de biserica „Sf. Gheorghe”, sînt mărturiile ale permanenței și spiritualității noastre românești, de la ctitorirea cărora se împlinesc în acest an mai bine de cinci veacuri și jumătate, sînt făcilele nestine prin năpraznela vremurilor care au luminat viața românilor de aici și de care s-au spart, neputincioase, valurile celor ce au încercat să ne abată de la temelurile obîrșite și credinței noastre.

EMILIAN
Episcop de Alba Iulia

SF. PROCLU — La Botezul Domnului

(Continuare din pag. 1-a)

I-a arătat steaua ieșită de la Răsărit, aici însă pe Cel ce se botează îl mărturisește de sus Tatăl, care L-a născut.

Acolo magii de la Răsărit, călătorind pedestri, daruri i-au adus ca unui rege, aici îngerii din cer venind ca pe un Dumnezeu, cum se cade îl slujeau. Acolo s-au legat legăturile scutelelor, aici s-au dezlegat lanțurile păcatelor. Acolo Împăratul s-a îmbrăcat în purpura trupului, aici însă izvorul apei L-a înconjurat. Veniți deci și vedeți minune neobișnuită: Soarele dreptății spălîndu-se în Iordan și focul care se botează în apă și sub chipul omului, Dumnezeu care sfințește.

Astăzi întreaga zidire exclamă strigînd: „Bine este cuvîntat Cel ce vine în numele Domnului!”

Bine este cuvîntat Cel care vine mereu, nu cel care acum vine mai întîi... Acestea toate vînzîndu-le să zicem: „Bine este cuvîntat cel ce vine în numele Domnului”. Cine este acesta?, spune mai lămurit tu, o fericite Davide: „Dumnezeu este Domnul și s-a arătat nouă” (Ps. 117, 27), dar și Pavel Apostolul mărturisește pentru el zicînd: „Căci s-a arătat harul mîntuitor al lui Dumnezeu tuturor oamenilor învîntîndu-ne pe noi” (Tit. II, 3), nu al unora, ci al tuturor. Căci tuturor și iudeilor și elinilor prin Botez s-a dăruit mîntuirea, binefacerile comune prin Botez li s-au pus înainte.

Veniți și vedeți potop neobișnuit, mai mare și mai minunat decît potopul din vremea lui Noe. Căci acolo s-a omorît prin apă neamul omenesc, iar aici apa botezului, din puterea celui care se botează, pe cei morți îi face vii. Acolo Noe a făcut corabia din lemne stricăcioase, iar aici Hristos, Noe cel duhovnicesc, din nestricăciosul trup al Mariei și-a alcătuit sieși corabia.

Acolo Noe a uns corabia cu smoală spre nestricăciune, iar aici Hristos a întărit cu puterea credinței corabia trupului Său.

Acolo porumbelul a adus în gură ramura de măslin însemnînd mirul Domnului Hristos, aici însă Sfîntul Duh, venind sub chip de porumbel a arătat îndurarea Domnului. Cu adevărat mă duce spre mirare umilința Domnului cea arătată, căci nu a fost de ajuns Celui desăvîrșit din Cel desăvîrșit a se naște prunc din femeie, nici nu a fost de ajuns ca Cel de o ființă cu Tatăl să ia chip de rob și nici ca un păcătos să vină la botez. Dar să nu fie aceasta spre smînteala celor de ascultă.

S-a botezat Hristos Stăpînul tuturor, nu că ar fi avut nevoie El însuși de curățire, ci din două motive pentru mîntuirea noastră: ca să dăruiască sfințenia apelor și să-i învețe pe toți oamenii să se boteze.

Din A G E N D A
Prea Fericitului Patriarh TEOCTIST

Miercuri, 30 noiembrie a.c., P.F. Patriarh Teoctist împreună cu o parte din membrii Sf. Sinod, a luat parte la Plenara Consiliului Național al Frontului Democrației și Unității Socialiste.
Joi 1 și Vineri 2 decembrie a.c., P.F. Patriarh Teoctist a luat parte, în calitate de deputat la lucrările sesiunii Marii Adunări Naționale a R. S. României.
Miercuri, 7 decembrie a.c., P.F. Patriarh Teoctist a primit pe noul Ambasador al Austriei la București, D-na Dr. Berta Braun.
Vineri 9 și sâmbătă 10 decembrie a.c., P.F. Patriarh Teoctist a prezidat lucrările ședinței anuale a Consiliului Național Bisericesc, pentru analiza raportelor și seamă ale sectoarelor Administrației Patriarhale, în vederea prezentării la Adunarea Națională Bisericescă.
Duminică, 11 decembrie a.c., sub președinția P.F. Patriarh Teoctist al Bisericii Ortodoxe Române, în sala festivă a Palatului Patriarhal s-au desfășurat lucrările Adunării Naționale Bisericești.
Vineri, 16 decembrie a.c., după amiază Prea Fericitul Patriarh Teoctist a participat la serbarea tradițională de colinde dată de studenții Institutului Teologic din București. Cu acest prilej a ținut un cuvânt de povătuire și îndrumare părintească.
Joi, 22 decembrie a.c., P.F. Patriarh Teoctist a săvârșit Sf. Liturghie la Catedrala patriarhală înconjurat de P. S. Episcop vicar Roman Ialomiteanu și P. S. Episcop pensionar Valerian Zaharia, în prezența consilierilor Admi-

nistrației patriarhale și Arhiepiscopiei Bucureștilor, cu care prilej a oficiat slujba de sfințire a antimiselor, rînduite a fi dăruite tuturor parohiilor, filiiilor și mănăstirilor din Arhiepiscopia Bucureștilor, în calitate de Arhiepiscop și Mitropolit roșind cuvîntul de învătătură.
Vineri, 23 decembrie a.c., P.F. Patriarh Teoctist a primit pe P. S. Episcop Ioan Robu, conducătorul Arhiepiscopiei Romano-Catolice din București, cu care s-a întreținut într-o atmosferă de frățietate și dragoste creștină.
Potrivit tradiției P. F. Patriarh Teoctist a luat parte la îndătinatul concert de colinde de Crăciun și Anul nou, susținut de Corala patriarhală și corurile Bisericii Domnița Bălașa și Sf. Spiridon-Nou din București în sala festivă a Institutului Teologic din București.
Duminică, 25 decembrie a.c., P.F. Patriarh Teoctist a săvârșit Sf. Liturghie la Catedrala patriarhală, în ziua marelui praznic al Nașterii Domnului (Crăciunul), înconjurat de P.P. S.S. Episcopi vicari patriarhali, Nifon Ploieșteanu și Vasile Tirgoveșteanu. Pastorală de Crăciun a P.F. Patriarh Teoctist a fost citită în fața credincioșilor de P. S. Episcop vicar Nifon Ploieșteanu.
Luni, 26 decembrie a.c., P.F. Patriarh Teoctist a săvârșit Sf. Liturghie în Biserica Mănăstirii Sinaia din Județul Prahova, roșind predica zilei.
Marți, 27 decembrie a.c., P.F. Patriarh Teoctist a făcut o vizită de lucru la Protolieria Cîmpina din Județul Prahova, avînd o consfătuire cu protopopul și cu ceilalți salariați ai protolieriei.

O masă rotundă a ziariștilor din Europa dedicată păcii, securității și dezarmării

Intre 9—11 decembrie 1988 a avut loc la Praga o masă rotundă inițiată de către Organizația Internațională a Ziariștilor, în colaborare cu Grupul Ecumenic pentru Informații în Europa.
Tema generală a întrunirii a fost: „Valori comune ale ziariștilor din Europa. Responsabilitate în fața cui?”
Au participat peste 60 de reprezentanți ai presei laice și religioase din Bulgaria, Chile, Cehoslovacia, Cipru, Elveția, Finlanda, Franța, R.D.G., R.F.G., Grecia, Norvegia, Olanda, Polonia, Portugalia, România, Spania, Suedia, Ungaria și U.R.S.S.
Din țara noastră au luat parte: pr. prof. Dumitru Abrudan, redactor responsabil al ziarului

„Telegraful Român” de la Sibiu și prof. Remus Rus, redactor al buletinului „Romanian Orthodox Church News” de la București.
Cuvîntul de deschidere a lucrărilor a fost rostit de către vice-ministrul Vladimir Janku, care a adus salutul guvernului cehoslovac și a subliniat însemnătatea deosebită a temei propuse spre dezbatere.
O expunere asupra temei generale a fost făcută de către dr. Erhard Eppler, membru în conducerea Partidului Social Democrat din R.F.G.
Pe parcursul celor trei zile ale întrunirii au fost prezentate următoarele subteme:
1. Pace, securitate și dezarmare.

2. Probleme social-umanitare.
3. Probleme economice și ecologice ale Casei noastre comune europene.
4. Dialogul dintre marxiști și creștini.
Pe marginea referatelor prezentate s-au purtat discuții.
În finalul lucrărilor a avut loc o conferință de presă.
S-a adoptat hotărîrea ca anual să aibă loc o masă rotundă similară cu cea care s-a ținut la Praga, dată fiind importanța majoră a păcii, securității și dezarmării în Europa și în întreaga lume.
A fost evidențiată marea responsabilitate ce revine ziariștilor din Europa în slujirea acestor nobile cauze a păcii.
Pr. prof. Dumitru Abrudan

SIBIUL

(Continuare din pag. a 3-a)

păstrate cu sfințenie nealterate pînă în contemporaneitatea noastră.
În zorii epocii moderne, cînd forțele noi — generate și generatoare ale noilor realități economice de tip capitalist — se vor cu tot mai mult insistență a se vedea libere și stăpînire într-un stat național care să concentreze sub o stăpînire unică pe toți fiii națiunii, împrejurări istorice specifice au făcut ca ideea, conștiința națională, să se cristalizeze cu precădere în Transilvania. Românii de aici, reduși vreme de secole la condiția de „misera plebs contribuens”, disprețuiți și neascultați de către alții care erau străini, mai puțin ca număr și veniți tîrziu în țară, voiau să devină națiune politică, participată direct la viața publică, la puterea legislativă, voiau să obțină libertatea națională.
În timpul marilor frămîntări sociale și politice-naționale de la sfîrșitul secolului XVIII și începutul celui următor, se creează o anume pătură intelectuală românească, născută din rîndul tîrînimii sibiene și din alte părți, care, instruite în școlile grănicerești și participînd la evenimentele revoluționare ale secolului trecut, a îmbrățișat și a militat cu ardore pentru ideile de emancipare a poporului român.
Astfel a fost Inochentie Mîcu, din Sadu, sat sibiian liber, de munte, de la săl de acasă trăgîndu-și curajul și bărbăția cu care a luptat, vreme de mai multe decenii în prima jumătate a secolului XVIII, pentru drepturile poporului român. În memoriile sale, argumentate pe istorie și drept, înaintea Curții din Viena și Dietei Transilvaniei, temerarul episcop a pregătit un program, misiunea națională românească, a formulat politica națională românească, i-a continuat strădaniile corifeii Școlii Ardelene, care transformă filologia și istoria în arme de luptă politică, precum și mișcarea Suplex-ului de la 1791, program de luptă pentru generațiile viitoare. Printre marii cărturari ai Școlii Ardelene, ca și printre autorii marelui memoriu din 1791, se numără și Samuil Mîcu, nepotul episcopului, și învățatul medic oculist Ioan Molnar Piuariu, originari de asemenea din Sadu.
De la Sibiu, în 24/25 martie 1848, Simion Bărnuțiu atrăgea românii atenția asupra momentului în care se găsește, asupra drumului pe care-l au de urmat în revoluție, impunîndu-se în programul revoluției române transilvane lupta pentru libertate națională, datorită votării de către dieta nobiliară din Cluj a unirii forțate a Transilvaniei cu Ungaria împotriva voinței poporului român. La Sibiu va funcționa Comitetul permanent al națiunii române (devenit Comitetul român de pacificațiune), cu rol atât de însemnat în organizarea administrativă revoluționară românească a Transilvaniei și a luptei pentru apărarea existenței naționale afliată în pericol. La Sibiu venea Avram Iancu, „Craiu Muntior”, pentru a participa la lucrările Comitetului și a informa despre mersul lucrurilor de apărare din Munții Apuseni. Grănicierii români de la Orlat, pe lângă operațiunile militare desfășurate împotriva insurgenților unguri, în adunarea din 10/11 septembrie 1848, cu participarea unor mari mulțimi din satele învecinate, au precizat cea de-a treia adunare de la Blaj, care hotără organizarea și înarmarea poporului pentru apărarea drepturilor amenințate.
Sibiu a fost ales drept centru de difuziune a programelor luptelor politice-naționale în perioada de după 1848. Faptul este explicabil, dacă ne gîndim că aici se aflau grupate o serie de elemente și instituții ale burgheziei române și Bisericii ortodoxe, cu rol de conducere în întreaga Transilvanie. Aici se aflau mulți dintre cărturarii și bărbaiții politici, conducători ai mișcării naționale — unii și aceiași — cu legături întinse în vechea Românie. În Sibiu apărea ziarul (cel mai vechi și de mare prestigiu, „Telegraful Român” din 1853), reviste și alte publicații în limba română, erau școlii și instituții de învățămînt superior, instituții de credit.
La Sibiu, în 1861, se constituie ASTRA, prestigioasa asociație cultural-națională, concepută ca un „centru de unire a românilor”, pătrunsă de la început de ideea programatică a luptei pentru făurirea unității naționale a tuturor românilor. Scurtă vreme, mai tîrziu, în 1863—1864, Dieta de la Sibiu, pe bună dreptate numită Dieta românească a Transilvaniei, marca, prin hotărîrile adoptate:

egalitatea constituțională a națiunii române, a limbii și confesiunilor sale apogeu luptei românilor transilvăneni — în primele decenii după revoluția de la 1848—1849 — pe linia recunoașterii lor ca națiune egală cu celelalte.
Grelele condiții create după 1867 de imperiul dualist austro-ungar, sub care românii transilvăneni au traversat perioada cea mai grea sub raportul existenței lor ca popor, datorită politicilor forțate și sistematice de deznăționalizare la care au fost supuși de guvernul unguresc, acțiunile trebuiau organizate, lupta coordonată de o comitetă și mai mult lupta național-politică a românilor transilvăneni. Partidul Național al românilor din Transilvania și Ungaria (P.N.R.), constituit prin unificarea celor două partide, ardelean și bănățean în Conferința națională de la Sibiu din mai 1881, al cărui Comitet executiv și-a avut sediul în orașul de pe Cîmbin pînă în 1908, declanșează în deceniile IX și X ale secolului trecut cea mai amplă mișcare social-politică de după revoluția de la 1848, Mișcarea memorandistă, prin care problema românilor oprimați din Austro-Ungaria devine o problemă europeană.
Începutul secolului al XX-lea a însemnat o manifestare fără precedent a luptei și solidarității naționale, orice ocazie fiind folosită în acest scop. Ea va duce în chip firesc, și în foarte scurtă vreme, în 1918, la împlinirea destinului istoric al poporului român.
În 1905, prin Conferința națională de la Sibiu, se trece la luptă deschisă pentru împlinirea aspirațiilor noastre naționale, adoptîndu-se tactica activismului parlamentar. Se ajunge la o platformă de luptă comună între P.N.R. și Secția română a Partidului Social-Democrat din Ungaria. În același an se întemeiază, tot la Sibiu, Muzeul central al ASTREI, muzeul național al românilor din Transilvania — dovadă trecutului istoric milenar, al originii nobile și a continuității neîntrerupte a poporului român în vatra sa de zămislire, suport categoric al aspirațiilor sale la unitatea națională.
În anii primului război mondial aproape jumătate din intelectualitatea județului Sibiu, în frunte cu nemuritorul poet al „pătimirii noastre”, Octavian Goga, cu Oct. C. Tăslăuanu, O. Ghibu, Partenie Cosma ș.a., trece munții în România, desfășurînd o intensă propagandă în favoarea unirii, în vreme ce sute de desertori sibiieni din armata austro-ungară se înrolează sub tricolorul armatei țării, în războiul său drept dus alături de coaliția Antantei, care a urmărit înfăptuirea unității noastre naționale în conformitate cu principiul autodeterminării popoarelor.
Ca pretutindeni în Transilvania, în toamna revoluționară a anului 1918, Consiliul Național român al județului Sibiu a trecut la organizarea consiliilor comunale și a gîrzilor naționale preluînd conducerea efectivă a teritoriului. Sînt semnalate acțiuni revoluționare viguroase la Rășinari, Săliște, Miercurea, Polana, Porumbacu de Jos, Sibiu etc., care spulberă vechile autorități represive. În noiembrie, cele șase cercuri electorale din județ își aleg delegați la apropiata Mare Adunare Națională de la Alba Iulia. Aproximativ treisprezece mii de adepziuni, din cel puțin treizeci și trei de localități sibiene, la Hotărîrea de Unire se adaugă sutele de mii de adepziuni trimise de întreaga suflare românească, conferind actului de la 1 decembrie un caracter plebiscitar, de exprimare a voinței întregii națiuni române.
În capitala națiunii române”, în cea unică zi de decembrie 1918, prin Hotărîrea Marelui Sfat Național, Sibiu — ca un corolar al rolului pe care l-a îndeplinit în procesul secular al luptei pentru unitatea națională a poporului român — a fost ales drept reședință a consiliului Dirigent, organ provizoriu menit să asigure bunul mers al vieții publice transilvănene pînă la integrarea deplină în matca străbună.
Unitatea național-statală a fost înfăptuită deplin și definitiv de poporul român în anul 1918. Conferința Păcii de la Paris din 1919—1920 nu va avea decît să consacre juridic un mare act de dreptate a istoriei.

Semnalăm ... Semnalăm ...

● Controversa cu privire la cît anume din traducerea originală a Vechiului Testament de către Nicolae Milescu, a intrat în Biblia de la București, nu pare încheiată deloc. Și nici nu sînt semne că ar putea fi încheiată înainte de a se descoperi manuscrisul protograf al lui Milescu. Disputa se desfășoară pe baza celor două copii: ms. 45 (Cluj) și ms. 4389 (București) ori, ambele spun că îndreptă protografurile care era „greu de înțeles”.

Disputa e reluată de N. A. Ursu: Noi informații privitoare la manuscrisul autograf și la textul revizuit al Vechiului Testament tradus de Nicolae Milescu (I) în „Limba română”, XXXVII, 5, 1988, p. 455—468) care polemizează cu Virgil Cîndea și Liviu Onu, aceștia din urmă susținînd doar îndreptări ușoare în ms. 45 față de ms. original al lui Milescu. Polemica e mai veche. N. A. Ursu susține, prin analize pe text, că autorul ms. 45 nu e un simplu copist al traducerii lui Nicolae Milescu, ci că a făcut îndreptări masive și că e deci coautor al traducerii. Schimbări vor mai opera și cei care vor include ms. 45 în Biblia de la București. N. A. Ursu continuă să creadă că îndreptătorul traducerii lui Milescu în ms. 45, deci coautorul, ar fi mitropolitul Dosoftei, cum susținuse și mai înainte.

Nu este intenția noastră să intrăm ca parte în controversă. Pe noi ne interesează problema în special în legătură cu traducerea Biblii de la București. Punctul nostru de vedere rămîne acela că Biblia de la București e operă de colaborare (vezi Dascăli...), dar că răspunderea finală rămîne a celor care au semnat traducerea: Frații Radu și Șerban Greceanu. Cît din traducerea propriu-zisă, a lui Milescu este în Biblia de la București, după două îndreptări și neavînd pentru comparație decît textele îndreptate, e greu de spus. Vom urmări însă în continuare cu interes controversa care, nu poate decît să servească limpezirea tot mai aproape de adevăr a lucrurilor.

● „Itinerarii” în cultura europeană și extrem orientală (Japonia) e o carte semnată de Modest Morariu (București, 1987 251 p.) și e dintre cele care merită citite. Partea intitulată „Avocatul diavolului”, pendulînd între specia Jurnal și „Trapezul” lui Geo Bogza, parte în care se dau huța cele mai diverse dintre gîndurile care îi trec unui om prin cap, amestecate și cu note din lecturi, se citește ușor. Beneficiază ici și colo și de cite o banalitate care crează spații de odihnă, absolut necesare între ceea ce e adînc și grav și pledoaria oricărui bun avocat, ori al cui ar fi el.

● Sub titlul larg „Din istoria Transilvaniei”, Marina Vlasiu adună într-un volum masiv cîteva din studiile și articolele tatălui său, IOAN LUPAȘ (ed. Eminescu, București, 1988, note și comentarii de Marina Vlasiu, Cuvînt înainte de Florin Constantiniu, 414 p.).

Contribuția lui Ioan Lupăș la descifrarea pe documente și din izvoare de cele mai multe ori inedite, a istoriei Transilvaniei, a fost atît de importantă și multilaterală, încît cu greu va putea fi reodată relevantă în întregime. Monografia care să-i facă dreptate și să-i fixeze la adevăratele dimensiuni statura de mare istoric al românilor, își mai așteaptă încă autorul. Pînă acum, doar cîteva prefețe îi stabilesc jaloanele contribuției, cu obiectivitatea și respectul cuvenit unui mare înaintaș și deschizător de drumuri. Printre acestea trebuie amintite cele semnate de acad. Ștefan Pascu, Pompiliu Tudor și aceasta a lui Florin Constantiniu, la cartea de care ne ocupăm.

Despre întreaga operă a sălișteanului nostru, deocamdată nimeni n-a vorbit mai pe larg și mai pe adînc, decît opera sa însăși. E dealtfel cea mai grăitoare prezentare a unui autor. De aceea salutăm și semnalăm cu bucurie această culegere „Din istoria Transilvaniei”. Dacă ar fi purtat pe copertă un I, roman sau arab, am fi putut înțelege că se vor strînge în volum și alte contribuții. Că de existat, există pentru încă multe volume. Poate fi o mică omisiune de tipar. Speranța că se vor continua se alcătuiește din necesitatea de a se continua. Căci Ioan Lupăș e din familia celor mari: Hasdeu, Părvan, Xenopol, ș.a. de cercetările căruia în arhive și biblioteci, generațiile următoare de istorici s-au putut folosi ca de bunuri definitive cîștigate, pentru descifrarea și alcătuirea adevărată a istoriei noastre. Și n-au fost puține aceste bunuri. Și toate au fost de mare valoare, de rigoare științifică, de informație erudită și de interpretare pe cît de precisă, pe atît și de obiectivă.

Ioan Lupăș a fost și un mare patriot. Marii istorici se nasc numai din iubirea Patriei.

● A. Sacerdoțeanu termină în „Revista arhivelor” (LXV, vol. L, nr. 4, 1988, p. 427—429) „BIBLIOGRAFIA OPEREI LUI B. P. HASDEU, III”, ajungînd în final la 1255 de titluri. Cifra vorbește de la sine. Lucrarea însăși intră în categoria lucrărilor de referință pentru toți cei care se vor ocupa de acum încolo de acest titan al începuturilor istoriografiei noastre românești. Nu e singurul, dar e dintre cei care pot face cu schimbul, în rol de Atlas, la sprijinirea pe umerii lor a acestei istoriografii.

● Începuturile relațiilor româno-atonice sînt studiate în „Revue roumaine d'histoire” (XXVII, 3, 1988, p. 237—244) de Andrei Pippidi, ocupîndu-se de primele ajutoare trimise Măndstirii Cutlumuș de către Nicolae-Alexandru Voievod (1352—1364), egumenului Hariton, apoi de cele trimise de către Mircea I egumenului Ieremia (1398), de Neaogoe Basarab (1512 sau 1513) și de alții. Neaogoe a spus despre Cutlumuș că e „cîtorie valahă”.

Amintim că o carte de referință cu privire la ocotirea de către români a așezămintelor de la Athos de-a lungul istoriei, e cea scrisă de pr. prof. dr. Teodor Bodogae: Ajutoarele românești la mănăstirile din Sfîntul Munte Athos, Sibiu, 1940, LII+354 p. Andrei Pippidi aduce detalii și argumente în completare.

● „Telegraful demască monstruozițiile șovinismului profertate la adresa poporului român” în epoca Apponyi (v. Telegraful Român, L, 1902, nr. 61, p. 246). Aceste constatări despre foaia noastră le găsim în recenta carte a lui Victor V. Grecu, LIMBĂ ȘI NAȚIUNE. UNITATEA LIMBII ÎN PERIODICELE ROMÂNEȘTI (Timișoara, 1988), după care adaugă: „Asemenea luări de atitudine hotărîte și apostrofări severe impun constatarea că nici Tribuna, mai combativă, precum nici o altă gazetă, nu a avut o poziție și o reacție mai intransigente, mai îndrăznețe și mai ferme în problemele național-politice, decît acest organ oficial. Acestea sporesc meritele ziarului (Telegraful Român, n.n.) relevînd concepția înaintată a redactorilor săi” (p. 85).

La trecutu-ți mare...

ANTONIE P.

ARTICOLELE ȘI CORESPONDENȚA
se adresează REDACȚIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. 1 Mai nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.

COMITETUL DE REDACȚIE: Dr. Antonie Plămădeală, Mitropolitul Ardealului — președinte; Pr. prof. Dr. Dumitru Abrudan — redactor responsabil; Arhid. prof. Dr. Aurel Jivi, Arhid. Gheorghe Papuc, Pr. prof. Dr. Mircea Păcurariu; tehnoredactori: Arhid. Ezechiel Oancea, Pr. Teodor Damian; corector: Pr. Vartolomeu Constantinescu.

Cititorii din străinătate se pot abona prin „ROMPRESFILATELIA”, sectorul export-import presă P.O. Box 12-201, telex 10376 presfir București, Calea Griviței nr. 64—66